

Utbildningsdepartementet

Länsstyrelsen i Östergötlands län
581 86 Linköping

Uppdrag att ta fram vägledande material

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Länsstyrelsen i Östergötlands län att undersöka hur verksamheter och myndigheter i Sverige arbetar eller har arbetat med att förebygga och förhindra att flickor och kvinnor blir könsstympade samt vilket stöd dessa aktörer ger till de flickor och kvinnor som redan har utsatts för könsstympning. I uppdraget ingår att Länsstyrelsen i Östergötlands län ska hämta in kunskap om liknande arbete som pågår i andra länder.

Undersökning ska synliggöra erfarenheter hos målgruppen samt hos de verksamheter och myndigheter som möter målgruppen. Utifrån dessa erfarenheter ska Länsstyrelsen i Östergötlands län presentera förslag kring hur verksamheter och myndigheter kan arbeta förebyggande med frågan och hur de kan arbeta med skydd och stöd i ärenden där det finns oro för att en flicka eller kvinna riskerar att könsstympas eller där flickan eller kvinnan redan har utsatts för könsstympning. Undersökningen och förslagen ska ha ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv.

Regeringen har denna dag uppdragit åt Socialstyrelsen att genomföra en prevalensstudie samt öka kunskap om kvinnlig könsstympning i hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen och Länsstyrelsen i Östergötlands län ska genomföra sina uppdrag i nära samråd. Länsstyrelsen i Östergötlands län ska i övrigt samråda med relevanta myndigheter och frivilligorganisationer som till exempel Statens skolverk, Migrationsverket, Riksförbundet för Sexuell Upplysning Rädde Barnen, Föreningen för Sveriges ungdomsmottagningar Riksföreningen Stoppa Kvinnlig Könsstympning och Somali Women in Sweden.

Uppdraget löper under 2013 och 2014 och beräknas omfatta totalt högst 1 500 000 kronor som rekvireras från Kammarkollegiet. För uppdragets genomförande får Länsstyrelsen i Östergötlands län för 2013 rekvirera engångsvis högst 500 000 kronor senast den 1 november 2013. För 2014 får rekvireras högst 1 000 000 kronor senast den 1 april 2014. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 1 april året efter det år medlen har rekvirerats. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 12 Jämställdhetsinsatser efter regeringsbeslut.

Länsstyrelsen i Östergötland ska till Regeringskansliet redovisa en plan för ett genomförande för uppdraget senast den 15 februari 2014.

Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 15 januari 2015. I slutrapporten ska förslag på fortsatt spridning av det vägledande materialet presenteras. I slutrapporten ska även en ekonomisk redovisning ingå.

Skälen för regeringens beslut

Med kvinnlig könsstympning avses alla sätt ett ingrepp görs på en flickas eller kvinnas könsorgan av icke-medicinska anledningar. Könsstympning indelas av FN i fyra olika typer beroende på ingreppets art. Enligt Världshälsoorganisationen har mellan 100–140 miljoner av världens flickor och kvinnor blivit utsatta för könsstympning. Kvinnlig könsstympning utgör tydligt brott mot flera av de mänskliga rättigheterna. Framför allt utgör det ett brott mot rätten till hälsa, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa, säkerhet och fysisk integritet. Ingreppet utförs i allmänhet på minderåriga och utgör därför även ett brott mot barnets rättigheter.

Frågan om kvinnlig könsstympning är också en jämställdhetsfråga. Det övergripande målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett delmål är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män samt flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Alla människor ska kunna leva i frihet från rädsla att utsättas för våld och övergrepp.

Ett antal flickor och kvinnor i Sverige lever i dag med följder av könsstympning som på olika sätt allvarligt inskränker deras sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Dessa rättigheter omfattar varje människas lika möjligheter, rättigheter och förutsättningar för att ha ett

säkert och tillfredsställande sexualliv samt att utan tvång, våld eller diskriminering kunna bestämma över sin egen kropp. Under ungdomstiden är dessa frågor särskilt aktuella. Förebyggande arbete mot kvinnlig könsstympning är därför en viktig del av arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har haft i uppdrag att ta fram och sedan utveckla och sprida vägledningen "Våga göra skillnad" (rapport nr 2011:14) till stöd för arbetet med unga som har placerats i familjehem och hem för vård och boende på grund av att de riskerar att bli, eller har blivit, gifta mot sin vilja eller är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. I en delrapport av uppdraget (rapport nr 2011:24) lyfter myndigheten fram att insatser mot könsstympning sällan har kopplas ihop med insatser för att förebygga hedersrelaterat våld eller äktenskap mot den egna viljan trots att de är sammankopplade och att frågor kring könsstympning behöver få ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv. Erfarenheter och kunskaper från detta arbete ska beaktas i det aktuella uppdraget.

Socialstyrelsen har tidigare haft i uppdrag att göra omfattande insatser i syfte att förebygga könsstympning. Inom ramen för detta uppdrag tog Socialstyrelsen fram information både till personal inom skola, socialtjänsten och hälso- och sjukvården samt direkt till identifierade riskgrupper, som till flickor i skolan. Informationen finns också översatt på flera språk. Uppdraget finns redovisat i rapporten Uppdrag att förebygga kvinnlig könsstympning i Sverige (Socialstyrelsen 2006). Rapporten lyfter till exempel fram att det behöver finnas ett tydligt barn- och ungdomsfokus då merparten av de som utsätts blir könsstympade som barn.

Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet tog 2011 fram en kunskaps- och forskningsöversikt om könsstympning i Sverige (rapport nr 2011:1). I översikten uppmärksammas b.l.a. att det saknas kunskap om kvinnlig könsstympning bland yrkesgrupper som möter målgruppen såsom vårdpersonal, socialarbetare och lärare. Kunskap är viktig för att kunna skydda och upptäcka målgruppen samt för att etablera ett gott bemötande med individen i fokus. Rapporten lyfter också fram att kunskapsläget särskilt måste hållas aktuellt inom de svenska strukturer som möter nyanlända i Sverige.

Det är av central vikt att yrkesverksamma inom till exempel skolan och förskolan, elevhälsan, ungdomsmottagningar, socialtjänsten och migrationsverket m.fl. har aktuell kunskap för att på bästa sätt kunna förebygga, upptäcka och skydda de barn och kvinnor som riskerar att utsättas för könsstympning.

Länsstyrelsen i Östergötlands län bör mot denna bakgrund ges i uppdrag att ta fram ett vägledande material för verksamheter och myndigheter i arbetet med att förebygga könsstämpning.

På regeringens vägnar

Jan Björklund

Karin Bengtson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Socialdepartementet/FST, SF
Utbildningsdepartementet/JÄM, UC, S
Justitiedepartementet/KRIM, L5
Finansdepartementet/BA
Utrikesdepartementet/MU, FMR
Arbetsmarknadsdepartementet/DISK
Ungdomsstyrelsen
Socialstyrelsen
Samtliga länsstyrelser
Statens skolverk
Migrationsverket
Uppsala universitet/Nationellt centrum för kvinnofrid
Kammarkollegiet
Riksförbundet för Sexuell Upplysning
Rädda Barnen
Föreningen för Sveriges Ungdomsmottagningar
Riksföreningen Stoppa Kvinnlig Könsstämpning
Somali Women in Sweden